

Foydalangan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi – Maktabgacha ta'limning davlat o'quv dasturi (2022–2026 yillar uchun).
2. M. Murodova, D. Jo'rayeva – “Maktabgacha yoshdagi bolalar bilan yo'l harakati qoidalari bo'yicha ishlash metodikasi”, Toshkent, 2020.
3. Abdullaeva – “Maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirish”, Toshkent, “Ilm Ziya”, 2021.
4. X. Yuldasheva – “Konstruktor markazida ishlash texnologiyalari”, Toshkent, 2022.
5. O'zbekiston Respublikasi Yo'l harakati xavfsizligi xizmati materiallari va tavsiyalari.
6. Metodik qo'llanma: “Bolalarning yo'l harakati madaniyatini shakllantirish”, MTT pedagoglari uchun uslubiy qo'llanma, 2022.

BOLALARNING IJODIY RIVOJLANISHIGA TA'SIR KO'RSATISH OMILLARI.

Yusupova Gulchehra Mehribekovna

Jizzax viloyati pedagogik mahorat markazi

Maktabgacha ta'lim tarbiyachilari

“B” guruh tinglovchisi.

Annotatsiya: Mazkur maqolada bolalarning ijodiy rivojlanishiga ta'sir ko'rsatuvchi asosiy omillar tahlil qilinadi. Jumladan, oilaviy muhit, ta'lim tizimi, psixologik omillar, ijtimoiy-madaniy sharoitlar va zamonaviy texnologiyalarning ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, ijodiy fikrlashni rag'batlantirishga xizmat qiluvchi pedagogik yondashuvlar va metodlar ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: Ijodiy rivojlanish, pedagogik omillar, ta'lim va tarbiya, ijtimoiy muhit, ijodiy fikrlash.

Abstract: This article analyzes the main factors influencing the creative development of children. In particular, the importance of the family environment, the education system, psychological factors, socio-cultural conditions and modern technologies is highlighted. Also, pedagogical approaches and methods that serve to stimulate creative thinking are considered.

Keywords: Creative development, pedagogical factors, education and upbringing, social environment, creative thinking.

«Ijod» soʻzining lugʻaviy maʼnosi: «yaratish», «yangilikni kashf etish» soʻzlariga monand keladi. Bugungi toboro rivojlanib borayotgan axborot asrida ilmiy, uslubiy adabiyotlarda «ijod», «ijodkorlik» kabi atamalarni uchratib qolmoqdamiz. Bu atamalarning adabiyotlar sahifalarida paydo boʻlganligi bejiz emas. Kishilarda hususan bolalarda ilmiy, ijodiy faoliyat yuqori darajada oʻz aksini koʻrsatmoqda. Ijodkorlik tadqiqotning yangi mavzusi emas. Insoniya yaralibdiki, qobiliyatli insonlar har doim ajralib turgan. Inson qobiliyatlari muammosi har doim odamlarda katta qiziqish uygʻotdi. Biroq, ilgari jamiyatda odamlar ijodini oʻzlashtirishga alohida ehtiyoj yoʻq edi. Ilmiy-texnik taraqqiyot davridagi hayot tobora rang-barang va murakkablashmoqda. Va bu odamdan odatiy emas, odatiy harakatlar, harakatchanlik, fikrlashning moslashuvchanligi, tezkor yoʻnalishni va katta va kichik muammolarni echishga ijodiy yondoshishning yangi shartlariga moslashishni talab qiladi. Insonlar har xil sohalarda birbiridan ilhomlanib yangidan yangi ijodiy faoliyat turlarini kashf qilishmoqda. Yaratilayotgan ijod namunalarning chek chegarasi yoʻq. Agar deyarli barcha kasblarda aqliy mehnatning ulushi doimiy ravishda oʻsib borishini va ijro etuvchi faoliyatning ortib borayotgan qismi mashinalarga oʻtishini hisobga olsak, insonning ijodiy qobiliyatlari uning aql-idrokining eng muhim qismi sifatida tan olinishi kerakligi va ularni rivojlantirish vazifasi zamonaviylikni tarbiyalashning eng muhim vazifalaridan biri ekanligi ayon boʻladi. Qayerga qarama qaysidir soha yoki yoʻnalishda rekord darajada yangilik kiritayotgan bolalarni koʻrishimiz mumkin. Ha ular siz va bizning atrofimizdagi jajji bolalar kabi oddiy bolalar. Ularning farqi shundaki, ularda hudo yuqtirgan qobiliyat bor. Bu qobiliyatni toʻgʻri anglab, ularni toʻgʻri yoʻnaltirish, olamshumul gʻalabalarga olib keladi. Bolada ilk ijodiy qobiliyat maktabgacha tarbiya davrida biroz namoyon boʻla boshlaydi. Vaqt oʻtib bola ilk

qadamlarini maktab ostonasiga qo'yar ekan u endi ko'p narsani aqlan idrok etib tushuna boshlaydi. Qiziqishi va qobiliyatlarini namoyon etadi. Bu paytda pedagogik jamoadan boladagi ijodiy qobiliyatni ma'lum faoliyatga yo'naltirishga sharoit yaratib kabi mas'uliyat yuzaga keladi. Agar bola chap qo'lda bo'lsa, unda u ijodiy ehsonga ega bo'lishi mumkin, chunki bunday chaqaloqlarda hukmronlik qiladigan o'ng yarim shar ijodkorlik, mavhum fikrlash va rivojlangan tasavvur uchun javobgardir. Chap qo'llar asosan rassomlar, shuningdek, raqqosalar va musiqachilar bo'lishi mumkin. Ijodiy mahorat - bu ma'lum bir ijodiy faoliyat turini muvaffaqiyatli amalga oshirish imkoniyatini belgilaydigan va uning samaradorligi darajasini belgilaydigan individual individual xususiyatlar majmui. Ular shaxsning bilimi, ko'nikma va malakalari bilan cheklanib qolmaydi. Ijodiy qobiliyatlar qiziqish, intilish va ijodga hissiy munosabat bilan namoyon bo'ladi, chunki bilim, ijodiy izlanishda bilim, mantiqiy va ijodiy fikrlash, tasavvur, mustaqillik va qat'iyatlilik darajasi va ma'lum bir sohada sub'ektiv ravishda yangi yaratilishini ta'minlaydi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ijodiy faoliyatini shakllantirish shart-sharoitlari deganda, avvalo ana shu shart-sharoitlarning paydo bo'lishi, amalga oshishi hamda rivojlanishi jarayoni tushiniladi. Ular quyidagilardan iborat: 1. Bolalar ijodiy faoliyatini shakllantirishda ularning bu borada egallashi lozim bo'lgan bilim, ko'nikma va malakalari.

2. Ijodiy faoliyatni shakllantirishda nazariy bilimlar bilan amaliyotning aloqadorligi.

3. Ijodiy faoliyatni shakllantirishga doir mashg'ulotlar evristika muammoli vaziyatlar yaratish.

4. Bolalarning ijodiy faoliyatini shakllantirishga texnologik yondashuv.

Mazkur bosqichdagi ishlar to'g'ri tashkil etilsa bolaning ijodiy faoliyati yanada rivojlanib yaxshi natijalarga erishish mumkin. Ijodkorlik - faoliyatning turli holatlarida paydo bo'ladi. Qiziqish ilhom, intilish va boshqalar ijodkorlikning inson ongida eng oliy tarzda paydo bo'lishidan, namoyon bo'lishigacha jarayonini o'z ichiga oladi. Shaxsda faoliyat ehtiyoji faoliyatda yangi ilgari maqsad qilib qo'yilmagan, hal etuvchi vosita bo'lib hisoblanmagan intilishdir. Ijod turlari bunyodkorlik faoliyati bilan belgilanadi: ixtirochi, tashkilotchi, mehnati ilmiy va badiiy mehnat va boshqalar. Ijodiy faoliyat uchun imkoniyatlar ijtimoiy munosabatlarga bog'liq. Bugungi kunda mustaqillik tufayli amalga oshirilayotgan ta'lim islohotlari o'z ishiga ijodiy yondashuvchi, fan, texnika, san'at, ishlab chiqarishning jadal rivojlanishiga o'z hissasini qo'shadigan yuksak malakali kadrlar tayyorlashga bog'liq.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ijodiy rivojlanishga katta ahamiyat beriladi. Biz bolalarga rasm chizish, haykaltaroshlik, qo'l mehnati, musiqa va teatr orqali o'zlarini ifodalash imkoniyatini beramiz. Ushbu mashg'ulotlar bolalarning ijodiy tafakkurini rivojlantirishga yordam beradi, ularning tasavvurlari va estetik sezgilarini boyitadi. Bolalar o'z ijodiy qobiliyatlarini sinab ko'rib, o'z dunyoqarashlarini kengaytiradilar. Ijodiy faoliyat ularning individual qobiliyatlarini namoyon qilish va o'zlarining noyob iste'dodlarini rivojlantirish uchun qulay sharoit yaratadi. Har bir bolaga ijodiy yondashuv bilan mashg'ulot berish, ular uchun hayotiy ko'nikmalarni shakllantiradi.

Ijodiy rivojlanishga ichki va tashqi motivatsiya ham ta'sir qiladi. Shaxsiy qiziqish va topshiriqdan zavqlanish bilan bog'liq bo'lgan ichki motivatsiya yuqori darajadagi ijodkorlik bilan bog'langan. Aksincha, tashqi motivatsiya, masalan, tashqi mukofotlar yoki bosimlar ijodiy faoliyatga putur etkazishi mumkin. Ijodkorlikka ta'sir etuvchi omillarni o'rganuvchi tadqiqot shuni ko'rsatdiki, ichki motivatsiya ijodiy natijalar bilan ijobiy bog'liqdir. Atrof-muhit

omillari, jumladan, ijtimoiy o'zaro ta'sirlar va turli nuqtai nazarlarga ta'sir qilish ijodiy rivojlanishga yordam beradi. Turli xil ijtimoiy tarmoqlar bilan shug'ullanish yangi g'oyalarni kiritishi va mavjud fikrlash shakllariga qarshi turishi va shu bilan ijodkorlikni oshirishi mumkin. Bundan tashqari, hissiy stimulyatsiyani ta'minlaydigan va stressni kamaytiradigan jismoniy muhit ijodiy fikrlashni rivojlantirishi ko'rsatilgan.

Ijodiy rivojlanishga ta'sir etuvchi psixologik omillarni o'rganish kognitiv va rivojlanish psixologiyasining asosiy nuqtasi bo'ldi. Klijn va Tomic (2010) tomonidan olib borilgan keng qamrovli sharh tashkilot sharoitida ijodkorlik bo'yicha ko'plab tadqiqotlarni tahlil qilib, aniq belgilangan modellar va sezilarli bashoratli ahamiyatga ega bo'lgan nazariyalarning etishmasligini ta'kidladi. Bu ijodkorlikning konstruksiya sifatida murakkabligini va uning empirik tadqiqotiga xos bo'lgan qiyinchiliklarni ta'kidlaydi. Rivojlanish psixologiyasi sohasida Journal of Childhood, Education & Society jurnali tomonidan o'tkazilgan tizimli tahlil bolalar ijodini qo'llab-quvvatlovchi yoki to'sqinlik qiluvchi omillarni o'rganib chiqdi. 2000 yildan 2020 yilgacha chop etilgan 55 ta tadqiqot tahlili shuni ko'rsatdiki, ichki motivatsiya kabi shaxsiy xususiyatlar ham, ta'lim muhiti kabi kontekstual elementlar ham bolalarning ijodiy rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Bundan tashqari, ijodkorlikda affektiv holatlarning roli keng o'rganilgan. Ijobiy ta'sir kognitiv jarayonlarni kengaytiradi, yangi g'oyalarni yaratish qobiliyatini oshiradi. Baas va boshqalar tomonidan meta-tahlil. (2008) 66 ta tadqiqotni o'z ichiga olgan ijobiy kayfiyat holatlari va ijodiy faoliyat o'rtasidagi ijobiy bog'liqlikni aniqladi, bu affektiv ta'sirlar ijodiy jarayonning ajralmas ekanligini ko'rsatdi.

Foydalangan adabiyotlar ro'yxati

1. Ismailova, N. (2019). Ijodkorlik va tasvir yaratish san'ati. Tashkent: Adabiyot.
2. Qodirov, A. (2019). Psixologiyada ijodiy tafakkur muammolari. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.
3. Begmatov, I. (2021). Ijodiy faoliyat va bolalar rivojlanishi. Toshkent: Ilm ziyo nashriyoti.

Internet manbalari:

- www.ziyonet.uz
- www.pedagog.uz

“QURISH - KONSTRUKSIYALASH MARKAZIDA KONSTRUKTIV FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISH UCHUN O'YINLAR VA MASHQLAR ISHLAB CHIQISH”.

Gapparova Zilola Ne'mat qizi

Jizzax viloyati pedagogik mahorat markazi

Maktabgacha, boshlang'ich va maxsus

ta'lim metodikalari kafedrasi o'qituvchisi

Baratova Nigora Uralovna

Maktabgacha ta'lim tarbiyachilari

“B” guruh tinglovchisi.

Annotatsiya: ushbu maqolanini yozishdan maqsad, maktabgacha ta'lim sohasidagi davlat siyosatining maqsadi har bir bolaning sifatli va bepul ta'lim olish huquqini amalga oshirishdir. Maktabgacha ta'limdagi zamonaviy talablar tarbiyalanuvchining shaxsiga yo'naltirilgan ta'lim jarayonining mazmunini va tashkil etilishi to'g'risidagi yangi tushunchani belgilaydi. Yangi model pedagoglarga bolalarning rivojlanishini hisobga olgan